

Latvijas Zinātņu akadēmija

ARTURA BALKLAVA VĀRDBALVA 2025

DR.HABIL.PHYS. MĀRCIS AUZIŅŠ

LZA Artura Balklava balva 2025. gadā piešķirta profesoram, LZA īstenajam loceklim Dr.habil.phys. **Mārcim Auziņam** (Latvijas Universitāte) par radošu pieeju fundamentālās zinātnes popularizēšanā un par grāmatu "Flirts ar patiesību" (Rīga: Jumava, 2024).

"Ne reizi vien ir nācies dzirdēt no zinātniekiem nožēlu, ka cilvēki pārāk maz interesējas par zinātņi, nesaprot to. Iespējams, daļēji tā arī ir. Interese par zinātņi sabiedrībā noteikti varētu būt lielāka. Jautājums, kurā dārziņā ir jāmet akmens? Man gribētos domāt, ka vismaz daļa atbildības par šo situāciju ir jāuzņemas pašiem zinātnē strādājošajiem. Ja neesam bijuši gatavi aizrautīgi un saprotami stāstīt cilvēkiem par to, ko darām, kādēļ tas ir gan interesanti, gan noderīgi, tad nevajadzētu pārmest līdzcilvēkiem, ka mūsu darbs viņiem nešķiet gana interesants.

Protams, stāstīt par zinātņi nav viegli. Tikai no malas var šķist, ka uzrakstīt zinātnisku rakstu par nozīmīgu pētījumu ir grūti, tas prasa laiku, piepūli un domāšanu, bet populārs stāsts par to pašu pētījumu ir viegli padarāms darbiņš. Katram žanram ir sava specifika un loģika. Pētnieki bieži vien, savā dzīvē uzrakstot daudzus desmitus vai pat simtus zinātnisku rakstu, ir "uzsītuši roku" pētniecības žanra loģikā, kur pastāv savi noteikumi un žargons. Nespeciālistiem rakstīt ir jāmācās no sākuma. Taču, ja gribam, lai cilvēki saprot un novērtē zinātņi, tas ir jādara.

Godīgi sakot, man šajā jautājumā ir liels optimisms. Kādēļ man tā šķiet? Tādēļ, ka pēdējo gadu laikā es saņemu aicinājumus stāstīt par zinātņi gan iedvesmas konferencēs, gan komandas saliedēšanas pasākumos, gan dažādos uzņēmumos, arī advokātu birojos un dizaina kompānijās. Tātad ledus ir sakustējies un interese par zinātņi ir."

2024. gadā izdevniecībā Jumava ir iznākušas divas Mārča Auziņa populārzinātniskas grāmatas - "Flirts ar patiesību" un "Kā dzīvot labu dzīvi". Kopā ar vārda brāli ģitāristu Mārci Auziņu Mūzikas namā Daile viņš ir izveidojis divus audiovizuālu populārzinātnisku lekciju ciklus - "Flirts ar citādo" un "Flirts ar Budu", kas piedzīvojuši daudzas izrādes kuras ir noskatījušies vairāki tūkstoši skatītāju. 2024. gadā vien profesors Auziņš ir bijis aicināts runāt par tēmām, kas saistītas ar zinātņi gan sabiedriskajos, gan privātos televīzijas kanālos, radio un dažādos publiskos pasākumos; kopskaitā vairāk nekā sešdesmit reizi.

2006. gadā Latvijas Zinātņu akadēmija iedibināja Artura Balklava vārdā nosaukto balvu par izciliem sasniegumiem zinātnes popularizēšanā. Arturs Balklavs (1933–2005) studēja fiziku Latvijas Valsts universitātes Fizikas un matemātikas fakultātē (1951–1956), Aspirantūru PSRS Zinātņu akadēmijas Pulkovas astronomijas observatorijā pabeidza ar disertācijas par "Laukumveida zvaigžņotās debess objektu radiospožuma sadalījumu redukcija" aizstāvēšanu 1963. gadā, kļūdams par pirmo radioastronomijas speciālistu Baltijā. Vadījis LZA Radioastrofizikas observatoriju no 1969. gada, pēc tam LU Astronomijas institūtu no 1997. gada līdz mūža beigām. Arturs Balklavs devis ievērojamu ieguldījumu zinātnes popularizēšanā, gan kā atbildīgais redaktors Latvijā vecākajam populārzinātniskajam žurnālam "Zvaigžņotā Debess", gan rakstot populārzinātniskas brošūras; viņš ir bijis autors un līdzautors ap 600 populārzinātniskiem un publicistiskiem rakstiem. 2017. gadā Artura Balklava vārdā nosaukts Baldones observatorijā 2009. gadā atklātais asteroīds "457743-Balklavs".